

Kraków

KULTURA DOSTĘPNA SENSORYCZNIE

katalog **powystawowy**

**DOTKNIJ
SZTUKI**
kultura dostępna dla dzieci

OŚRODEK KULTURY IM. C. K. NORWIDA - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Katalog powystawowy wydano w ramach projektu
DOTKNIJ SZTUKI – KULTURA DOSTĘPNA DLA DZIECI.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury oraz środków Miasta Krakowa.

Organizator projektu: **Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida**
Miejsce realizacji: **ARTzona Ośrodka Kultury im. C. K. Norwida**
Autorzy tekstu: **Paulina Maciaszek, Aleksandra Charęzińska, Witold Ryć**
Tłumaczenie: **Sylwia Piątkiewicz**
Korekta: **Sylwia Piątkiewicz**
Identyfikacja wizualna projektu: **Marta Kozłowska-Derlatka**
Skład i projekt graficzny publikacji: **Marta Kozłowska-Derlatka**
Fotografie: **Paulina Maciaszek, Katarzyna Szczęśniak, Miłosz Gralak**
Copyright: **Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida**

ISBN: 978-83-956419-4-7

Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida
Instytucja Kultury Miasta Krakowa
os. Górali 5
31-959 Kraków
tel: 12 644 27 65
sekretariat@okn.edu.pl

DOTKNIJ SZTUKI

kultura dostępna dla dzieci

DOTKNIJ SZTUKI – KULTURA DOSTĘPNA DLA DZIECI

W jaki sposób projekt ułatwił dzieciom do lat 5 dostęp do kultury?

Wszystko, co wiemy o świecie, zawdzięczamy zmysłom. Przez nie biegnie droga do umysłu, uczuć, wyobraźni, kreatywności, przeżyć i wspomnień. Sztuka pozytywnie wspiera zmysły dziecka, reguluje emocje, a także obniża poziom stresu. Doświadczanie sztuki wspomaga u dzieci budowanie wiedzy o świecie i w przystępny sposób systematyzuje wiedzę o otaczającej je rzeczywistości.

Projekt „Dotknij Sztuki – kultura dostępna dla dzieci” to szereg działań artystycznych i kreatywnych, mających na celu zainicjowanie zmian w sposobie myślenia o małych dzieciach, jako aktywnych odbiorcach sztuki. Brak aktywności twórczej w pierwszych latach życia dziecka może być powodem wykształcenia negatywnej postawy wobec otoczenia w przyszłości. Dlatego właśnie tak ważne jest umożliwienie małym dzieciom kontaktu z kulturą, nie tylko w zaciszu domowym, ale również w organizacjach i instytucjach kultury.

Podczas realizacji projektu podjęto działania wspierające otoczenie dziecka, a w tym rodziców, pedagogów i animatorów kultury. Umożliwiło to inicjowanie zmian w przestrzeni i ofercie instytucji kultury, które dzięki naszym doświadczeniom mogą wdrażać narzędzia i wskazówki, umożliwiające tworzenie oferty uwzględniającej potrzeby sensoryczne i rozwojowe dzieci do lat 5.

Wydarzenia w ramach projektu zostały podzielone na cztery główne etapy:

1. SZTUKA ZMYŚLÓW – Szereg warsztatów dla rodziców i dzieci podzielonych na obszary według systematyki zmysłów. Spotkania inspirowały rodziców do łączenia elementów sztuki różnych epok z zabawą. Warsztaty opierały się na interakcji, wspólnym tworzeniu, poznawaniu różnych kolorów, faktur oraz wzmacnianiu relacji między dzieckiem, a rodzicem.

2. FESTIWAL ZMYŚŁY NIEDOCENIONE – Pięć warsztatów dla profesjonalistów pracujących z dziećmi (w tym głównie dla pedagogów i animatorów kultury). Spotkania realizowane stacjonarnie i online dostarczyły wskazówek, jak budować ofertę kulturalną przyjazną sensorycznie, a także jak realizować cele edukacji kulturalnej poprzez zmysły wśród najmłodszych odbiorców sztuki.

3. ŚLAD SENSORYCZNY – DOTKNIJ TEJ SZTUKI – Interaktywna wystawa sztuki dla dzieci przygotowana przez artystów, ekspertów i terapeutów integracji sensorycznej. W pełni przystosowana do odbiorcy o specjalnych potrzebach.

4. MAŁY TWÓRCA – Domowe wolne malowanie. Internetowa akcja zachęcająca do wprowadzania elementów sztuki w życie rodzinne. Dzieci po otrzymaniu Sztukoboxów (pudełek wypełnionych materiałami artystycznymi) malowały i tworzyły wspólnie z rodzicami. Organizatorzy również towarzyszyli i uczestniczyli w procesie poprzez transmisje na żywo.

TOUCH THE ART - CULTURE ACCESSIBLE TO CHILDREN

How did the project facilitate access to culture for children under 5?

Everything we know about the world we owe to our senses. Through them runs the path to the mind, feelings, imagination, creativity, experiences and memories. Art positively supports the child's senses, it regulates emotions and also lowers stress levels. Experiencing art helps children to build knowledge about the world and systematizes knowledge about the surrounding reality in an accessible way.

„Touch the Art - Culture Accessible for Children” project is a series of artistic and creative activities, aimed at initiating changes in the way of thinking about young children as active recipients of art. Lack of creative activity in the first years of a child's life may be the reason for developing a negative attitude towards the environment in the future. That is why it is so important to enable young children to have contact with culture, not only at home, but also in cultural organizations and institutions.

During the duration of the project, measures have been taken to support the child's environment in the process, including the role of parents, educators and entertainers. This made it possible to initiate modifications in the environment and in the offer of cultural institutions, which (thanks to our previous experiences), can help in implementing tools and tips, enabling the creation of an offer that takes into account the sensory and developmental needs of children up to 5 years of age.

The project events were divided into four main stages:

- 1. THE ART OF THE SENSES** - A series of workshops for parents and children divided into areas according to the systematics of the senses. The meetings inspired parents to combine elements of diverse art with fun. The workshops were based on interaction, joint creation, learning about different colors, textures and strengthening the relationship between the child and the parent.
- 2. THE UNDERESTIMATED SENSES FESTIVAL** - Five workshops for professionals working with children (mainly for educators and culture animators). The meetings (carried out stationary and online) provided tips on how to build a sensory-friendly cultural offer, as well as how to achieve the goals of cultural education through the senses, among the youngest audience of art.
- 3. SENSORY TRACK - TOUCH THIS ART** - Interactive art exhibition for children prepared by artists, experts and sensory integration therapists. Fully adapted to the recipient with special needs.
- 4. LITTLE CREATOR** - Home loose painting. An online campaign that encouraged the introduction of art elements into family life. After receiving the Stukoboxes (boxes filled with artistic materials), the children painted and created together with their parents. The organizers also accompanied and participated in the process through live broadcasts.

Kultura dostępna sensorycznie, czyli jaka?

Współpracując z placówkami kultury jako specjalistka od zmysłów i stymulacji zmysłowej, przyglądałam się zagadnieniu dostępności sensorycznej wielokrotnie. Sensoryka jest obecnie bardzo modnym tematem. Wiele osób pyta czy to tylko taka moda, czy faktycznie jest w tym głębszy sens.

Czym jest ta Sensoryka?

Nie ma jednej definicji, jasno określającej SENSORYKĘ. W słowniku języka polskiego możemy natomiast znaleźć określenie – SENSORYCZNY czyli doznawany za pomocą zmysłów. Termin sensoryka jest powszechnie używany, a ostatnio stał się bardzo popularny. Co właściwie się za nim kryje?

SENSORYKA najczęściej jest używana w odniesieniu do stymulacji sensorycznej, czyli bodźcowania układów zmysłowych, co jest niezbędne w prawidłowym rozwoju każdego dziecka. Sensoryka to m.in. zapewnienie dziecku takich warunków, w których jego zmysły otrzymają odpowiednią dawkę stymulacji, płynącej najlepiej z naturalnych, codziennych aktywności i zabaw sensorycznych.

Świadoma stymulacja sensoryczna pomaga w pełniejszym rozwoju. Dzięki niej maluch ma szansę na maksymalne rozwijanie się w ramach swoich możliwości. Proste zabawy i aktywności wpływają na napięcie mięśniowe, równowagę, rozwój i doskonalenie zmysłów, rozwój mowy, postrzeganie świata jako przyjaznego i ciekawego, poczucie sprawstwa i własnej wartości.

Mózg dziecka potrzebuje różnorodnych bodźców, żeby mogły tworzyć się liczne połączenia pomiędzy neuronami. Im więcej tych połączeń, tym dziecko lepiej funkcjonuje, pamięta, spostrzega, uczy się siebie i otaczającego świata. A to dlatego, ponieważ mózg uczy się właśnie na podstawie doświadczeń sensorycznych.

Bardzo ważne jest to, że okresem największej neuroplastyczności mózgu człowieka są pierwsze trzy lata życia. Jest to czas szczególnej wrażliwości na bodźce sensoryczne, które są wręcz konieczne do prawidłowego rozwoju. Bez nich, dziecko nie ma szansy stworzyć prawidłowego obrazu samego siebie oraz świata zewnętrznego, który będzie mu towarzyszył przez całe życie.

Ile mamy zmysłów?

„Nie ma nic w umyśle, czego by przedtem nie było w zmysłach” mawiał Arystoteles. I to jest fakt. Dzięki kanałom zmysłowym odbieramy różnorodne bodźce, niosące informacje do naszego ośrodkowego układu nerwowego. Okazuje się, że zmysłów jest zdecydowanie więcej niż powszechnie znana do tej pory „arystotelesowska piątka”, czyli: wzrok, słuch, węch, dotyk i smak. I niestety, jest to wiedza jeszcze nie na tyle powszechna, by nauczyciele i pedagodzy mieli jej świadomość.

Wyróżniamy pięć zmysłów, które odbierają bodźce z otoczenia czyli tzw. zewnętrzne:

1. dotyk
2. słuch
3. wzrok
4. powonienie
5. smak

A także te, które odbierają informacje z głębi naszego ciała czyli wewnętrzne/bliskie:

1. zmysł równowagi
2. czucie ułożenia i ruchów ciała (propriocepcję)
3. czucie trzewne

Dla prawidłowego rozwoju dziecko musi doświadczać świata i siebie wszystkimi zmysłami, jest to podstawa dojrzewania układu nerwowego małego człowieka. Zatem stymulowanie wszystkich układów zmysłowych jest kluczowe nie tylko dla harmonijnego rozwoju, ale do zbudowania pełnego obrazu rzeczywistości. Trzeba o tym pamiętać, w świecie, który jest głównie nastawiony na bodźce wzrokowe i słuchowe, i to nie zawsze dobrej jakości.

Szczególną uwagę należy poświęcić trzem najważniejszym zmysłom, którymi są:

1. DOTYK
2. RÓWNOWAGA
(tzw. układ przedsionkowy)
3. PROPRIOCEPCJA
(tzw. czucie głębokie)

Okazuje się, że są to podstawowe, najbliższe nam układy sensoryczne, które bardzo

intensywnie rozwijają się już w okresie prenatalnym oraz w pierwszych latach życia dziecka. Najważniejszy z nich jest dotyk - istotny przy zbieraniu informacji z otoczenia, a także przy budowaniu więzi z bliskimi. Układ przedsionkowy zwany równoważnym odpowiada za nasze relacje z grawitacją. Bardzo ważna i często niedoceniana jest także propriocepcja, gdyż odpowiada za czucie naszego ciała, koordynację oraz samoregulację.

Stąd tak istotne by zaopiekować u dzieci wszystkie wymienione układy zmysłowe. Co więcej terapeuci obserwują, że większość współczesnych dzieci jest przestymulowana wzrokowo i słuchowo. Oznacza to, że układ nerwowy nie radzi sobie ze zbyt dużą ilością bodźców. A do tego dzieci są niedostymulowane, czyli mają zbyt mało bodźców najważniejszych: dotykowych, ruchowych i proprioceptywnych.

Kultura dostępna sensorycznie

Dostępna sensorycznie kultura i sztuka powinna być oparta o główne założenia sensoryki, a także mieć na uwadze potrzeby jej odbiorców. Na czym to właściwie polega?

Pierwszym i najważniejszym założeniem jest wielozmysłowość. Czyli wzięcie pod uwagę wszystkich zmysłów, a nie tylko słuchu i wzroku. Nie wystarczy jedynie patrzeć i słuchać. Sztukę dostępną sensorycznie możemy dotknąć, poczuć jej fakturę, temperaturę, i to nie tylko dłońmi, ale najlepiej całym ciałem. Możemy ją powąchać, a nawet posmakować.

Dzieci mają ogromną potrzebę ruchu i eksploracji otoczenia, której nie powinno się ograniczać. Dlatego kultura dostępna

sensorycznie powinna także wziąć pod uwagę ten aspekt. Im więcej możliwości działania oraz doświadczania na konkretnych przedmiotach tym lepiej, ciekawiej i dłuższe skupienie uwagi.

Dostępność sensoryczna to działanie, doświadczanie, próbowanie, eksperymentowanie, kreatywność. Bez tego dzieci nie są w stanie, wychodzić poza schematy. Sztuka dostępna to taka, która jest bliska i w zasięgu nie tylko ręki małego człowieka, ale w zasięgu wszystkich zmysłów. Bliska dziecku jest wtedy, gdy opiera się o jego potrzeby rozwojowe i możliwości. Gdy zachwyca wszystkie zmysły i jest ciekawa, ale nie przytłacza zbyt dużą ilością bodźców.

Dostępność sensoryczna pamięta o dziecku, o jego potrzebach i możliwościach odbioru. Małe dziecko odbiera świat wszystkimi zmysłami, dlatego właśnie w tym kierunku warto zmierzać.

Jest to nie lada wyzwanie dla twórców kultury i sztuki, wymaga zanurzenia się w świat dziecka. Jest to też ogromna zmiana w myśleniu o sztuce. Ogromna popularność wystaw i spektakli przyjaznych sensorycznie, skierowanych do najmłodszych odbiorców, mówi sama za siebie.

mgr Aleksandra Charęzińska - pedagog specjalny, terapeutka integracji sensorycznej, specjalistka diagnozy i terapii pedagogicznej, instruktorka Masażu Shantala, wykładowca akademicki. Konsultuje małe dzieci pod kątem zaburzeń regulacji spowodowanych nieprawidłowym przetwarzaniem bodźców sensorycznych. Prowadzi warsztaty i szkolenia dla rodziców, opiekunów małych dzieci oraz profesjonalistów pracujących z dziećmi. Opracowała autorski program zajęć sensorycznych dla maluszków Smyko-Multisensoryka®. Jest wykładowczynią na studiach podyplomowych z Integracji Sensorycznej. Autorka pierwszej książki o integracji sensorycznej małych dzieci „Sensoryczne Niemowlę” oraz kart z propozycjami zabaw „Sensoryka dla Smyka”.

ŚLAD SENSORYCZNY – DOTKNIJ TEJ SZTUKI

O czym opowiada wystawa sztuki dla dzieci?

Sztuka pomaga zrozumieć emocje, oderwać się od rzeczywistości, wyciszyć zachowania niepożądane, wzmocnić pamięć motoryczną, wzrokową czy słuchową. Doświadczenie i tworzenie jej, jest ważne na każdym etapie życia człowieka. Szczególne znaczenie i nieoceniony wpływ ma jednak w pierwszych siedmiu latach życia, kiedy najszybciej rozwija się układ nerwowy. W oparciu o aktualną wiedzę oraz znaczenie zmysłów wyszliśmy naprzeciw potrzebom młodych widzów, dla których kultura nie zawsze jest dostępna i zrozumiała. Zmieniliśmy przestrzeń ARTzony Ośrodka Kultury im. C. K. Norwida i stworzyliśmy wystawę łączącą twórczość, działanie, doświadczanie, kreację i obserwację. Tematem przewodnim wystawy są ślady dziecka, które pojawiają się na różnych etapach rozwoju fizycznego, emocjonalnego i społecznego. Poruszając się w przestrzeni wystawy zanurzamy się w znaki i symbole dzieciństwa, które pamiętamy i które kreują współczesne pokolenia. Odnajdujemy podczas zwiedzania proces i efekt śladu. Od kresek, kropek, ruchów kolistych będących swobodną zabawą plastyczną pierwszych lat życia, aż po ślady pozostawiane przez dzieci w zabawie jak strzałki, liczby, konkretne rysunki. Ta sensoryczna wystawa to okazja do rodzinnego odkrywania sztuki i przywoływania dziecięcych wspomnień. Podczas wystawy zaplanowane zostały aktywności i działania zachęcające do współtworzenia. Można schować się w bazie, dotknąć rybnich łusek, malować po ścianach, układać magnetyczne historie i twarze, dotykać robali, chodzić po ruchomych strzałkach. Zmysłowa, pełna szacunku do wrażliwości przestrzeń otacza odbiorców niezależnie od umiejętności, wiedzy czy sposobu postrzegania świata. Została zaprojektowana przy wsparciu terapeutów integracji sensorycznej i pedagogów specjalnych tak, by stworzyć miejsce twórcze, ale jednocześnie przyjazne sensorycznie. Mapą wsparcia dla dzieci i rodziców stały się tablice obrazkowe komunikujące co robić, w jakim kierunku podążać, jakiego zmysłu użyć. Piktogramy umożliwiły dzieciom samodzielne poruszanie się po wystawie i ułatwiały komunikację.

Do udziału w wystawie zaprosiliśmy artystów, rzemieślników i konsultantów merytorycznych:

**Agatę Dębicką-Zabłocką, Małgorzatę Grodzką (Maruna),
Martę Kozłowską-Derlatkę & Gaję Derlatkę, Edytę Ołdak, Paulinę Maciaszek & Alinę
Maciaszek oraz Miejskie Hafciarki w składzie: Anna Drabik, Weronika Cislowska-Rylska,
Agnieszka Fac, Monika Fiołek, Karolina Galus, Dominika Jakubowska,
Julia Lachiewicz, Paulina Mol, Karolina Starostka-Kokoszka, Anna Sumara.**

SENSORY TRACK - TOUCH THAT ART

What is the art exhibition for children about?

Art helps to understand emotions, relax, mute undesirable behavior, and strengthen motor, visual and auditory memory. Experiencing art is important at every stage of human life. However, it is of particular importance and shows invaluable influence in the first seven years of life, when the nervous system develops the fastest. Basing on the current knowledge and the importance of the senses, we wanted to meet the needs of young viewers for whom culture is not always available and understandable. We remodeled ARTzona Ośrodka Kultury im. C.K. Norwida's space and we created an exhibition which combined creativity, action, experience, creation and observation. The main theme of the exhibition are the traces of a child noticeable in its life at various stages of physical, emotional and social development. Moving through the exhibition, we immerse ourselves in the symbolism of childhood consisting of whoever we remember, which create present generations traits. During the tour, we discover the process and the effect of the trace. From dashes, dots, circular movements, which are an art play in the first years of life, to traces intentionally left by children during play, such as arrows, numbers, specific drawings. This sensory exhibition creates an opportunity to discover art as a family and to revisit childhood memories. While visiting the exhibition guest are invited to take part in activities and actions which encourage co-creation. You can hide in the base, touch fish scales, paint walls, arrange magnetic stories and faces, touch worms, walk on moving arrows. Filled with sensory cognition, respectful space surrounds the audience, regardless of their skills, knowledge or perception of the world. It was designed with the support of sensory integration therapists and special educational needs pedagogues in order to create a creative and sensory-friendly place. Picture boards communicating what to do, which direction to go and what sense to use are a helpful map of support for children and parents. The pictograms enabled the children to move around the exhibition independently and made communication easier.

We invited artists, craftsmen and consultants to participate in the exhibition:

**Agatę Dębicką-Zabłocką, Małgorzatę Grodzką (Maruna),
Martę Kozłowską-Derlatkę & Gaję Derlatkę, Edytę Ołdak, Paulinę Maciaszek & Alinę
Maciaszek** oraz Miejskie Hafciarki w składzie: **Anna Drabik, Weronika Cislowska-Rylska,
Agnieszka Fac, Monika Fiołek, Karolina Galus, Dominika Jakubowska,
Julia Lachiewicz, Paulina Mol, Karolina Starostka-Kokoszka, Anna Sumara**

INSTALACJE ARTYSTYCZNE WYSTAWY „Ślad Sensoryczny – dotknij tej sztuki”

NOWOHUCKIE KADRY

Zdjęcia pomagają zapamiętać chwilę, utrwalają momenty, które chcemy pokazać kolejnym pokoleniom, pokazują innym, na co zwróciliśmy uwagę, co było dla nas ważne. Zebrane fragmenty fotografii, kolaże, wycinki z gazet opowiadają kilka nowohuckich historii, są zapisem wspomnień, miejsc, śladów dzieciństwa i młodości.

■ Dopasuj, przypnij, stwórz własną historię.

Autorka:

Paulina Maciaszek – pedagożka, animatorka kultury, trenerka I st. Sensoplastyki i Smyko-Multisensoryki®, instruktorka warsztatów edukacyjnych i artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Pomysłodawczyni i koordynatorka projektów m.in.: „Dotknij sztuki – kultura dostępna dla dzieci”, Ekipa Dobra – Młodzieżowe Centrum Wolontariatu w ARTzonie, Recykling ART Day, Letnia Akademia Folkloru, Nowohucka Biblioteka Chustowa. Na co dzień mama, pasjonatka rękodzieła, sztuki ludowej, bieszczadzkich połonin i natury.

Ślad dziecka wymyka się granicom sztuki. Niedoceniony, wolny od oczekiwań, nieposiadający sensu. Odkrycie go sprawi, że poczujemy potrzebę ratowania tej cennej formy wyrażania siebie. Ślad zaczyna się od powtarzalnych ruchów kolistych, kropek, kresek. Zmieszany ruchem ręki, wypełniony kolorem i zaczarowany beztróską dzieciństwa daje nam ogrom radości. Namalowane obrazy pokazują rozwój „śladów” i pełny proces formułacji (czyli przekształcenia kresek w linie), kształty i figury będące składową tego, co powstaje podczas malarskiej ekspresji na kartce papieru. Obrazy powstały na przestrzeni czterech lat.

Zapraszamy Was do zabawy!

Zostawcie swój ślad na papierowych kołach i zawieście swoje prace na wspólnej wystawie. Zabawa barwą podczas rysowania to nie wszystko. Wśród kółek znajdźcie pary kolorów, które łączy kolor mieszany. Powodzenia!

Autorki:

Alina Maciaszek – czterolatka z nadwrażliwością w obszarze zmysłu słuchu i dotyku, zafascynowana kosmosem, kolorem i przyrodą.

Paulina Maciaszek – pedagogka, animatorka kultury, trenerka I st. Sensoplastyki i Smyko-Multisensoryki®, instruktorka warsztatów edukacyjnych i artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

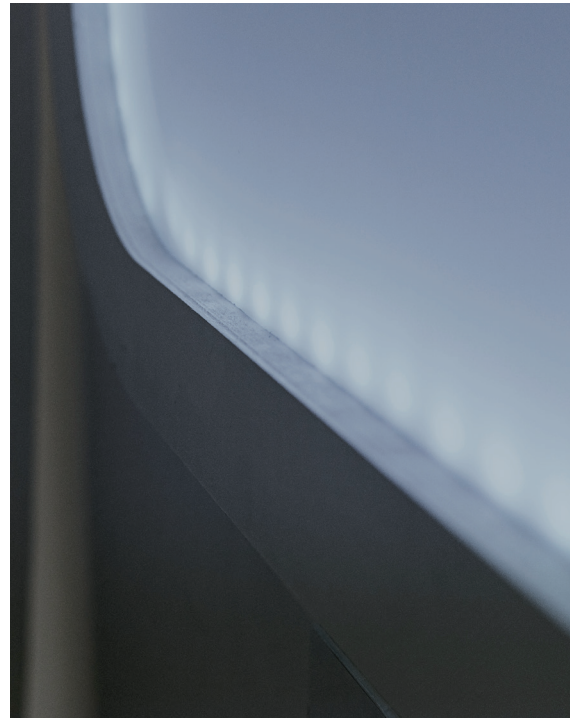
PALKA ZAPALKA, DWA KIJE!

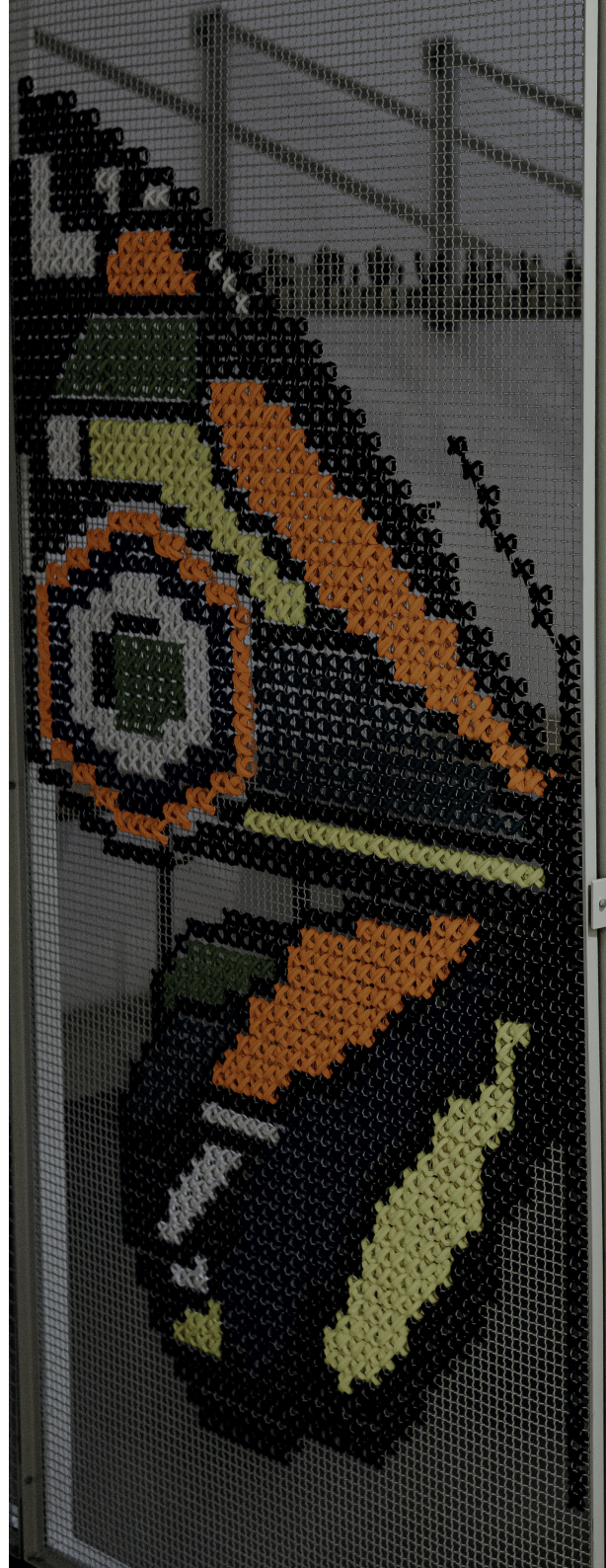
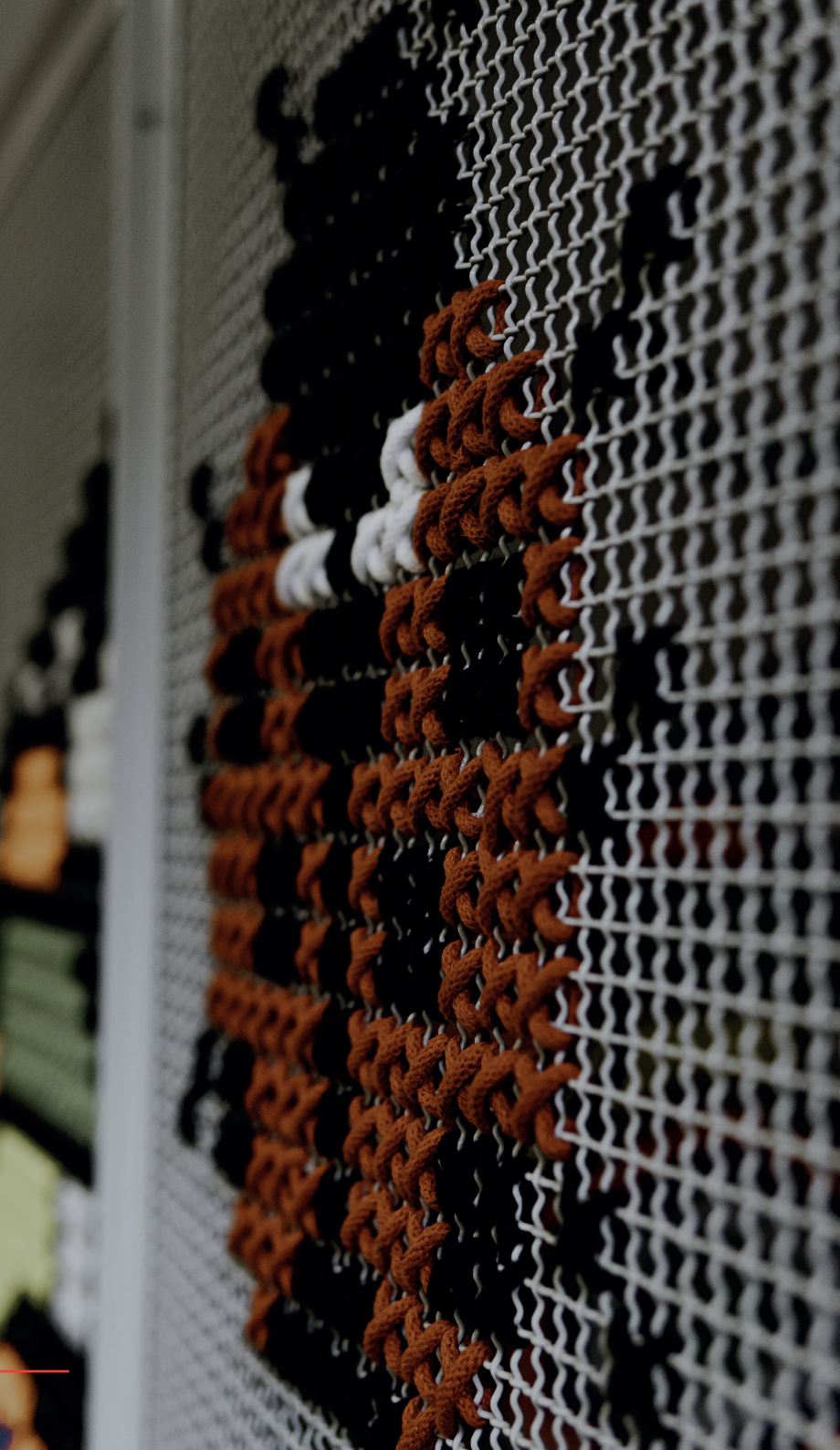
Pomysł narodził się z inspiracji popularną grą w chowanego. Z moich obserwacji wynika, że integruje ona i bawi kolejne pokolenia młodszych i starszych dzieci. Na czas wystawy ARTzona staje się polem do zabaw w szukanie i odnajdywanie. W zaaranżowanych kryjówkach mali i trochę więksi odbiorcy mogą doświadczyć różnych wrażeń wizualnych. Spotkania z chmurami: burzową, deszczową i gradową stają się polem artystycznych eksploracji, w których głównymi bohaterami są: ślad, kolor i... zaskoczenie.

■ Mali i duzi – dotknijmy razem chmur!

Autorka:

Edyta Ołdak – absolwentka Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Doktorantka na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego im. K.E.N w Krakowie. Graficzka, ilustratorka książek, jak również animatorka kultury. Założycielka Stowarzyszenia „Z Siedzibą w Warszawie” i jego prezeska, odpowiedzialna za programy edukacyjne i wizualną identyfikację działań organizacji. W Stowarzyszeniu odpowiada za programy edukacyjne, w które włącza wiele grup odbiorców, również osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Inicjatorka kilkudziesięciu projektów krajowych i międzynarodowych.

Jeśli ktoś myśli, że używając igły i nici można stworzyć wzory tylko na płótnie, to właśnie się pomylił. Dzieciństwo nie zna granic wyobraźni, więc i my postanowiłyśmy przekroczyć własne, cofając się myślami do tamtych lat. Nasze dzieciństwo stawiało przed nami niejednego płot. Ten płot jest we wspomnieniach każdej z nas. Wykorzystywany do wspinaczki, zabawy, chowania i rysowania. Malowałyśmy na nich wolne motyle, uśmiechnięte biedronki i robale, których zawsze bałyśmy się dotknąć.

Dziś zapraszamy Was do dotknięcia naszego śladu dzieciństwa pełnego najmniejszych towarzyszy naszych zabaw – owadów.

Autorki:

Zespół Miejskich Hafciarek: **Anna Drabik, Weronika Cisłowska-Rylska, Agnieszka Fac, Monika Fiołek, Karolina Galus, Dominika Jakubowska, Julia Lachiewicz, Paulina Maciaszek, Paulina Mol, Karolina Starostka-Kokoszka, Anna Sumara.**

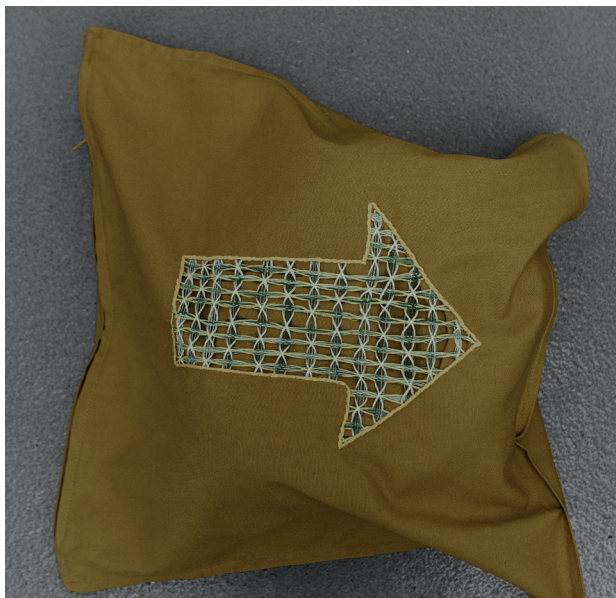
GDZIE ZAPROWADZĄ CIĘ STRZAŁKI?

Gra w podchody łączy w sobie elementy odkrywania, zagadkę, aktywność fizyczną, współdziałanie i współpracę w grupie, myślenie logiczne, przestrzenne i abstrakcyjne. Idąc po śladach strzałek narysowanych przez dzieci, odkrywamy ich małe tajemnice i wielkie problemy.

Narysuj strzałkę wstecz i spróbuj zagrać w tę grę jeszcze raz. Idź po strzałkach miękkich, twardych, znikających i nieoczywistych. Co znajdziesz na końcu?

Autorki:

Zespół Miejskich Hafciarek: **Anna Drabik, Weronika Cislowska-Rylska, Agnieszka Fac, Monika Fiołek, Karolina Galus, Dominika Jakubowska, Julia Lachiewicz, Paulina Maciaszek, Paulina Mol, Karolina Starostka-Kokoszka, Anna Sumara.**

Znajdź:

Miękkie, różowe i w kulki
Złote, białe, w łuski
Gładkie, mono i w paski
Chropowate, różowe, ukryte
Morskie, wypukłe i w kwiatki
Stare, błyszczące, królewskie
Pomarańczowe, ciepłe, wełniane
Ciekawe, przyjemne, we wzory
Drapiące, chłodne, nie dotkniesz.

Rozsiądź się wygodnie, znajdź je wszystkie, dotknij fragmentów.

Autorki:

Paulina Maciaszek – pedagogka, animatorka kultury, trenerka I st. Sensoplastyki oraz Smyko-Multisensoryki®, instruktorka warsztatów edukacyjnych i artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Małgorzata Grodzka – twórczyni marki Maruna, projektantka i mistrzyni krawiectwa. Tworzy z pasją dodatki i ubrania w duchu zero waste, kierując się szacunkiem do użytkownika oraz zasadami odpowiedzialnej mody. Prowadzi warsztaty propagujące upcykling jako skuteczną formę walki z wyniszczaniem środowiska.

MAGNETYCZNY TEATR CIENI

Dzieci kochają magnesy. Ja kocham ludzkie twarze. Jedno i drugie jest przyciągające.

Postanowiłam połączyć te dwa tematy, tworząc rodzaj układanki. Układanki, która nie ma jednego słusznego rozwiązania. Projektując elementy wyszłam od formy ludzkiej twarzy, mimiki, czyli czegoś z czym dziecko ma do czynienia na najwcześniejszym etapie rozwoju, co jest dla niego pierwotne. Jednak wspomniane kształty nie mają tylko jednego przypisanego zastosowania czy funkcji. Nos może być drzewem, oko kołem od samochodu. Granice wyznacza wyobraźnia dziecka.

Minimalistyczny, czarno-biały charakter instalacji nie jest przypadkowy. Kolor nie rozprasza uwagi, a dziecko może skupić się tylko na sylwetkach i konstruowaniu z nich nowej formy. Instalacja w luźny sposób nawiązuje do teatru cieni, gdzie na jednej płaszczyźnie spotykają się różne kształty, które w połączeniu, dają zaskakujące efekty. Poszczególne części mogą na siebie zachodzić, zanikać, nic na tym nie tracąc, a czasem nawet zyskując nowe znaczenie.

Dodatkowo, obcowanie z magnesami wspiera rozwój motoryczny dziecka. Przyczepianie, odczepianie, układanie wzmacnia mięśnie i poprawia zręczność dziecięcych dłoni. Konstruowanie nowych form to nie tylko zadanie kreatywne, ale także, w jakimś stopniu fizyczne.

Autorka:

Agata Dębicka – orwellowski rocznik 1984, matka, żona i kucharka, absolwentka krakowskiej ASP, Nowohucianka z krwi i powołania, w rozjazdach między Krakowem a Warszawą. Przez lata tworzyła autorski cykl „Piksele”, który doczekał się sporej popularności w mediach społecznościowych. Teraz zawodowo zajmuje się grafiką, ilustracją, a także oprawą graficzną książek i wydarzeń.

Podążając za dzieckiem możemy dowiedzieć się wielu ciekawych rzeczy, o których już dawno zapomnieliśmy. Dziecko w procesie twórczym, nie zastanawia się, nie analizuje. Tworzy intuicyjnie z serca i z duszy, a nie z krytycznego umysłu. Pozbawione oceny ma przestrzeń na eksperymenty, dzięki którym uczy się i rozwija.

Obrazy powstały w wyniku zmieszania ze sobą kilku elementów: obserwacji nieskrępowanej zabawy, ciekawości i entuzjazmu.

Dotknij, co do dotknięcia;
zgnieć, co do zgniecenia.
Nie krępuj się – „Dotknij Sztuki”.

Autorki:

Gaja Derlatka - sześciolatka, która w tym procesie twórczym była przewodniczką i główną kreatorką.

Marta Kozłowska-Derlatka - artystka, graficzka. Ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie, na kierunku architektura wnętrz. Pomysłodawczyni i organizatorka Sztukobrania - Targów Młodej Sztuki, Nowohuckiego Festiwalu Sztuki, Odważnego Festiwalu Kreatywności. Obecnie w ARTzonie Ośrodka Kultury im. C. K. Norwida prowadzi warsztaty graficzne oraz zajęcia z rysunku i malarstwa. Właścicielka marki Newsoul, w ramach której projektuje identyfikacje wizualne oraz tworzy sztukę blisko natury. Wciąż podejmuje nowe wyzwania i poszerza zakres swoich działań o te, które dają możliwość twórczego rozwoju. Wierzy, że odżywczy kontakt ze sztuką powinien być dostępny dla każdego na wyciągnięcie ręki.

Jak zwiedzać wystawę?

Powszechnie wiadomo, że kontakt ze sztuką nie tylko prowadzi do rozwoju poczucia estetyki czy rozumienia i interpretowania dzieł sztuki, ale również wpływa na rozwój osobowości. Kontakt ze sztuką powoduje wzrost umiejętności krytycznego myślenia, wspiera kreatywność, rozwija empatię i tolerancję.

Jak zwiedzać wystawę sztuki dla dzieci „Ślad Sensoryczny”, aby przyniosła nam ogrom radości?

Mamy kilka wskazówek:

1. Nastawmy się na wspólnie spędzony czas bez stawiania sobie wielkich celów i wizji solidnej lekcji historii sztuki. Bezpieczeństwo i relacja z rodzicem ma kluczowe znaczenie w poznawaniu przez dziecko własnych emocji czy upodobań estetycznych.
2. Warto wziąć pod uwagę, że może uda się zobaczyć tylko część wystawy ze względu na szczególne zainteresowanie dziecka jakimś działaniem czy obiektem. Wystawę zwiedzajmy bez presji, bez pośpiechu.
3. Zanim odwiedzicie wystawę zadbajcie o potrzeby dziecka takie jak uczucie głodu czy zmęczenie.
4. Lubimy to, co znamy. Warto więc, przed odwiedzeniem wystawy, pokazać dziecku zdjęcia instalacji lub dzieł.

Omówienie przestrzeni, kolorów, eksponatów sprawi, że nowa przestrzeń będzie znajoma, a dziecko poczuje się w niej swobodnie.

5. Na wystawie eksponaty można, a nawet trzeba dotykać. Warto jednak porozmawiać z dzieckiem o zasadach ogólnych panujących w galeriach m.in. o tym dlaczego nie można biegać czy krzyczeć.

6. Do poszczególnych pomieszczeń i instalacji wystawy prowadzą trzy ścieżki: niebieska, pomarańczowa i czarna. Kolejność zwiedzania możecie ustalić z dzieckiem idąc lub skacząc po śladach wyznaczonych na podłodze.

7. Każda instalacja zawiera opis przygotowany przez artystę, z którego dowiedziecie się o historii powstania dzieła oraz otrzymacie wskazówki, co można tam robić i jak aranżować aktywności twórcze.

8. Starajcie się zapamiętać jak najwięcej faktur, kolorów, kształtów, śladów podczas wystawy. Doświadczenia zebrane podczas zwiedzania wykorzystajcie podczas rodzinnego tworzenia, inspirując się tym, co zobaczyliście, dotknęliście. Pamiętajcie, że efekt działań nie jest ważniejszy od przyjemności płynącej z samego tworzenia.

How to explore the exhibition?

It is well known that contact with art not only leads to the development of the sense of aesthetics or the understanding and interpretation of works of art, but also contributes to the development of personality. Contact with art increases the skill of critical thinking, supports creativity, develops empathy and tolerance.

How to tour the „Sensory Trail“ exhibition for children so that it brings us a lot of joy?

We have some tips:

1. Let's focus on spending time together rather than setting big goals and vision of a solid art history lesson. Calm and safe relationship with the parent are of key importance for the child to learn about his own emotions or aesthetic preferences.
2. It is worth taking into account that it may be possible to see only a part of the exhibition due to the child's special interest in some activity or object. That is normal, so take the tour around the exhibition without pressure and without rush.
3. Before visiting the exhibition, take care of your child's needs, such as hunger or fatigue.
4. We like what we know. Therefore, it is worth showing the child photos of

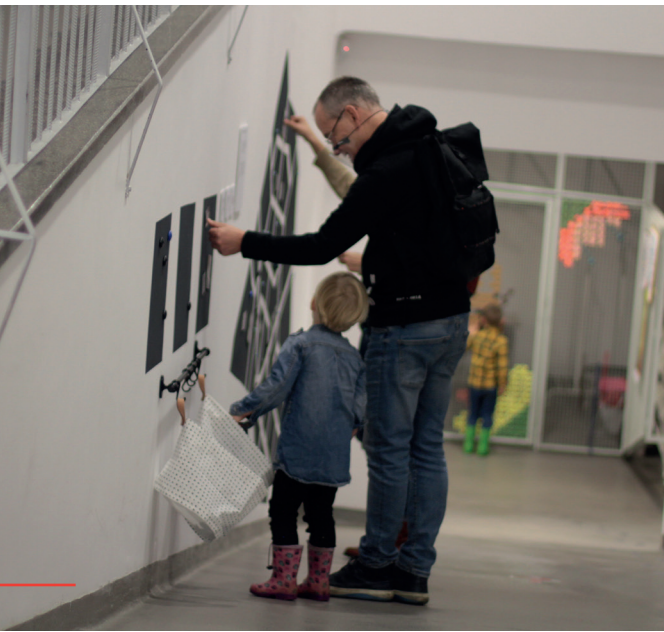
installations or works before visiting the exhibition. Discussing the space, colors and exhibits will make the new space familiar and the child will feel comfortable in it.

5. At the exhibition, the exhibits can be touched and is also advised to do so. However, it is worth talking to your child about the general rules prevailing in galleries, including explaining why you can't run or scream.

6. There are three paths leading to individual rooms and installations of the exhibition: blue, orange and black. You can arrange the tour with your child by walking or jumping on the tracks marked on the floor.

7. Each installation includes a description prepared by the artist, from which you will learn about the history of the piece and receive tips on what to do there and how to arrange creative activities.

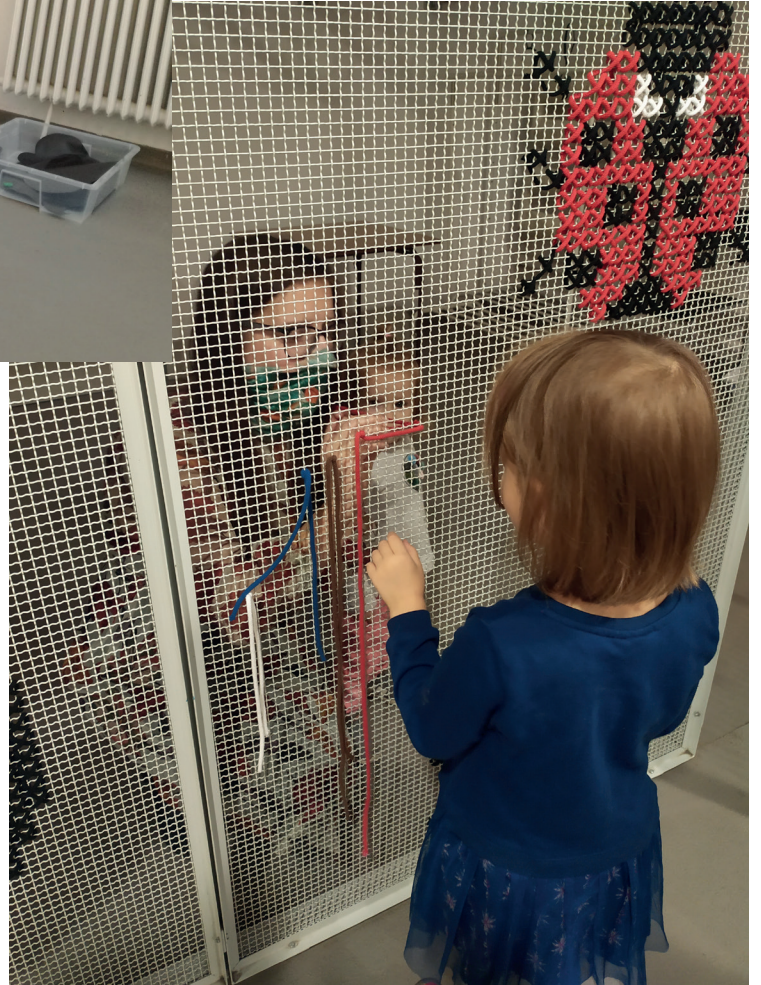
8. Try to remember as many textures, colors, shapes and traces as possible during the exhibition. Use the experiences gathered during the tour while creating art work inspired by what you saw and touched. Remember that the effect of actions is no more important than the pleasure of creating itself.

Najmłodzi w świecie sztuki! Rekomendacje oparte o nasze doświadczenia.

Rekomendacje dla organizatora wystawy interaktywnej, której głównym odbiorcą są dzieci o specjalnych potrzebach, dzieci do lat 5 oraz dzieci ze spektrum autyzmu.

1. Światło nie powinno być zbyt intensywne, a jego źródło nie powinno znajdować się na wysokości oczu dziecka i świecić bezpośrednio na twarz. Lampki i żarówki powinny obejmować strumieniem światła jedynie obiekty, które podświetlają. Nie zaleca się stosowania światła, które bardzo szybko miga lub pojawia się z zaskoczenia, gdyż może to wywołać strach, atak paniki lub atak epilepsji.

2. Warto zastosować w pomieszczeniach wystawy elementy komunikacji alternatywnej, obrazkowej (szczególnie graficzne, tj.: PCS, piktogramy). Jest to szczególnie ważne dla osób posługujących się komputerowym programem „Mówik”, który ułatwia rozumienie treści i poleceń, wzmacnia zaangażowanie i samodzielność w poruszaniu się po wystawie.

3. Warto zorganizować osobne pomieszczenie w postaci tzw. „strefy wyciszenia”, gdzie dziecko, które wykazuje zachowania trudne, agresywne oraz czuje się zaniepokojone, wystraszone, będzie mogło „odciąć” się od bodźców zewnętrznych, które mogły spowodować wystąpienie takich zachowań.

4. Zaleca się zrezygnowanie z przedmiotów szklanych, kruchych, ostrych, łatwych do zniszczenia takich jak: gabloty, antyramy, itp.

5. Podczas wystawy można wykorzystać elementy dźwiękowe, ale z uwagą i zamysłem. Zmysł słuchu ulega szybkiemu przestymulowaniu i przeciążeniu. Warto więc zadbać o odpowiednią głośność, skalę, rytm. Elementy dźwiękowe nie powinny pojawiać się nagle, być zaskakujące i szybko zmieniać tempa.

6. Należy unikać rozkładania w miejscu ekspozycji przedmiotów małych, łatwych do połknięcia, ciężkich, których rzucenie mogłoby być niebezpieczne dla innych użytkowników.

7. Podłoga w miejscu wystawy powinna być gładka, w jednym kolorze neutralnym, bez małych elementów, antypoślizgowa.

8. Przedmioty udostępnione tylko do oglądania powinny znajdować się poza zasięgiem ręki uczestnika wystawy. Elementy udostępnione dla dzieci z możliwością ich dotykania lub poruszania powinny znajdować się na wysokości wzroku dziecka. Należy użyć dodatkowych wzmocnień, mocowań i wykonać test wytrzymałości.

9. Pomieszczenia wystawy powinny być odpowiednio wentylowane, dezynfekowane oraz ogrzewane do temperatury 22-25°C.

SZTUKA ZMYŚLÓW

FESTIWAL ZMYSŁY NIEDOCENIONE

MAŁY TWÓRCA
Domowe wolne malowanie
(warsztaty online)

Ośrodek Kultury
im. C. K. Norwida

ARTzona

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**WYDZIAŁ
SZTUKI**
Uniwersytet
Pedagogiczny
w Krakowie

**[KULTURA
DOSTĘPNA**

Projekt dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury oraz ze środków miasta Krakowa. Projekt realizowany w ramach programu Kultura Dostępna 2020.